

RESTITUTIO

GENERALUL CONSTANTIN PANTAZI ÎN MEMORIA UNCHIULUI SĂU, FILOSOFUL C. RĂDULESCU-MOTRU

Tudor NEDELCEA*

Abstract : The personality of Romanian General Constantin Pantazi continues to be little known. The few published papers, belonging to his son and philosopher Constantin Radulescu-Motru, provide enough information about a number of events in the life of former military. But it's important that such information to be completed with that indentified into the documents stored in archives historians have not yet access until present.

Keywords: history of elites, memory, general Constantin Pantazi, C. Rădulescu-Motru.

Figura generalului de corp de armată Constantin Pantazi continuă să fie prea puțin cunoscută publicului cititor. S-a născut la 26 august 1888, în Călărași și, prin forțe proprii, prin meritocrație, a ajuns general, slujind Patria și pe mareșalul Ion Antonescu, precum și ministru al Apărării Naționale (23 ianuarie 1942- 23 august 1944). A fost arestat la 23 august 1944 din ordinul regelui Mihai și judecat în „lotul Antonescu” (luând decizia întoarcerii armelor împotriva Germaniei, la 23 august 1944, regele nu s-a consultat decât cu Emil Bondăraș, reprezentantul comuniștilor – circa 800 de membri la data respectivă – și al Moscovei, sfidându-i pe reprezentanții celor două partide istorice, Partidul Național Liberal și Partidul Național Țărănesc). A fost condamnat la moarte la 1 iunie 1946, de Tribunalul Poporului (!) din București, pentru crime de război (a luptat pentru Basarabia, Bucovina și împotriva bolșevismului sovietic, care ne-a „eliberat” țara), dar primul ministru Petru Groza, la sugestia ministrului Justiției Lucrețiu Pătrășcanu i-a comutat pedeapsa fatală în muncă silnică pe viață, chiar în momentul în care condamnatul era dus, alături de mareșal, spre locul de execuție. A murit în condiții umilitoare, în închisoarea de la Râmnicu Sărat, în 1958. În 1999, Editura Publiferom i-a publicat memoriile, *Cu mareșalul până la moarte*.

* Cercetător științific I dr. în cadrul Institutului de Cercetări Socio-Umane „C.S.Nicolăescu-Plopșor”, Craiova. Adresa: Tudor Nedelcea, Institutul de Cercetări Socio-Umane „C.S.Nicolăescu-Plopșor”, Str. Unirii nr. 68, Craiova.

Deși ialomițean, C. Pantazi și-a construit un conac în comuna Tâмна, satul Colareț. Motivația? Gradul de rudenie cu filosoful C. Rădulescu-Motru și cu fratele acestuia, Vasile Rădulescu, ultimul, proprietarul unui castel, după modelul celor de pe Loira, în Tâмна, în apropierea gării, castel existent și azi, dar nu tocmai într-o stare bună.

Conacul lui Pantazi a fost, pur și simplu, ras de pe fața pământului, de tancurile sovietice „eliberatoare”. Știu de la bătrânii satului Valea Ursului, că, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, conacul era păzit de o garnizoană germană, întrucât avea legături telefonice și telegrafice cu Berlinul, ca o alternativă la legăturile oficiale. Spionajul sovietic a aflat și a acționat în consecință, adică în stilul lor caracteristic, distrugător.

Date noi, puțin cunoscute, au fost scoase la iveală prin publicarea cărții inedite a lui C. Rădulescu-Motru, fost președinte al Academiei Române (care avea și el un conac în comuna mehedințeană Butoiești), *Revizuirii și adăugiri. 1946*, volum îngrijit de Gabriela Dumitrescu. Comentariu: Dinu C. Giurescu, București, Editura Floarea Dorurilor, 1998. Filosoful de la Motru comentează sentința din 17 mai 1946, „orele 6 ½ seara”:

La mine în familie, condamnarea la moarte a nepotului meu, generalul Constantin Pantazi, caracter cinstit, care, în calitate de ministru de Război, și-a făcut numai datoria, a produs o profundă deprimare. La proces, Pantazi n-a căutat să se dezvinovățească, ci a spus limpede: am fost soldat și am executat ordinele primite. Nu fac politică. Înțeleg să-mi iau răspunderea actelor mele, alături de Ion Antonescu¹.

O poziție demnă, curajoasă, care definește caracterul generalului C. Pantazi și poate constitui un model.

C. Rădulescu-Motru relatează, în jurnalul său, situația deținutului, precum și starea psihică a familiei Pantazi:

Marți, 11 martie 1947, București. Nepoată-mea, Ady Pantazi, soția generalului C. Pantazi, îmi povestește de suferințele pe care le îndură soțul său închis la Adjud, în Transilvania. Este ținut și fără alimentație suficientă [...] Pentru C. Pantazi, spre a fi adus de la Adjud la București, a făcut intervenție chiar regele Mihai, dar fără succes. În închisoare, generalul C. Pantazi a reușit să-și scrie memoriile în care sunt cuprinse destăinuirile pe care i le-a făcut mareșalul Antonescu pe când se găseau închiși împreună la Galizia, în Rusia. În aceste destăinuri se găsesc toate amănuntele privitoare la relațiile politice dintre mareșalul Antonescu și Adolf Hitler, planurile de război, obligațiile reciproce dintre Germania și România. În aceste destăinuri se mai găsește istorisită și scena în care Antonescu a refuzat să semneze armistițiul înfăptuit la 23 august 1944 între România și Rusia².

¹ Constantin Rădulescu-Motru, *Revizuirii și adăugiri. 1946*, volum îngrijit de Gabriela Dumitrescu. Comentariu: Dinu C. Giurescu, București, Editura Floarea Dorurilor, 1998, vol. 4, p. 206.

² Idem, vol. 5, îngrijit de Rodica Bichiș, pp. 39-40.

Jurnalul lui C. Rădulescu-Motru continuă să ne ofere informații despre deținutul C. Pantazi. Astfel, la 16 septembrie 1947, din Butoiești, relatează: „Nepoată-mea, Ady Pantazi, în trecere spre proprietatea sa de lângă gara Târna, se oprește câteva ceasuri la Butoiești și mă pune la curent cu noutățile din București [...] Generalul C. Pantazi, foarte slăbit în închisoarea din Beiuș, are moralul totuși ridicat. Își petrece timpul citind cărți de filosofie și de istorie”³.

De la istoricul Ion Călin, originar din Bărzuica, com. Târna, dețin informația că, în cursul anilor 1945-1946, la castelul lui Vasile Rădulescu (fost ministrul al Economiei Naționale) se întruneau oamenii politici din zonă (C. Rădulescu-Motru, Potârca, St. Isărescu, Nobloc, Ioanid etc.) spre a pune la cale o strategie de eliberare a țării de sub bolșevismul incipient din România, în așteptarea trupelor americane, așteptare însă zadarnică. Cel care întocmea acele procese-verbale (care se află azi la moștenitorii profesorului Ion Călin) era chiar tatăl meu, Iancu Nedelcea, pe atunci grefier la Judecătoria plășii din Valea Ursului, până la lichidarea acestei instituții.

La rândul său, C. Rădulescu-Motru a suferit umilințele unui regim politic ostil gândirii libere, fiind scos din Academia Română în 1948 (reprimit în 1990, postmortem), batjocorit de propriul său administrator.

Fiul Adrianei și al lui Constantin Pantazi, locotenentul Ion Pantazi, a reușit să scoată din închisoare memoriile tatălui său, publicate abia în 1999, sub titlul *Cu mareșalul până la moarte*. El însuși, fiul, a scris vol. *Am trecut prin iad*, din care aflăm că mama sa și soția generalului a lucrat 12 ani la încărcatul vagoanelor de marfă în Craiova, a fost „avansată” bucătăreasă pe un șantier timp de doi ani, iar din 1963, după amnistierea deținuților politici, dădea lecții de franceză în Craiova, unde avea domiciliul forțat. Fiul său, Ion Pantazi nu știa că soțul său murise în ianuarie 1958, la închisoarea din Râmnicu Sărat, pregătindu-se să le trimită bani, din agoniseala sa, atât soțului, cât și fiului.

Datele consemnate de C. Rădulescu-Motru în jurnalul său au darul de a completa imaginea țării într-o perioadă istorică încă nedeslușită cu obiectivitate și ele merită repuse în actualitate.

³ *Ibidem*, pp. 226, 227.